

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

Педагогически факултет

Катедра „Предучилищна педагогика”

ЕЛЕНА АНГЕЛОВА КАМЕНОВА

**ИНОВАТИВЕН ПЕДАГОГИЧЕСКИ МОДЕЛ ЗА УСВОЯВАНЕ НА
ЧУЖД ЕЗИК В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ**

АВТОРЕФЕРТАТ

**на дисертационен труд за присъждане
на образователната и научна степен „Доктор”**

Област на висше образование *1. Педагогически науки*

Професионално направление *1.2. Педагогика*

Докторска програма *Теория на възпитанието и дидактика*
(Предучилищна педагогика)

Научен ръководител: Доц. д-р Боряна Иванова

ПЛОВДИВ 2019

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

Педагогически факултет

Катедра „Предучилищна педагогика”

ЕЛЕНА АНГЕЛОВА КАМЕНОВА

**ИНОВАТИВЕН ПЕДАГОГИЧЕСКИ МОДЕЛ ЗА УСВОЯВАНЕ НА
ЧУЖД ЕЗИК В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ**

АВТОРЕФЕРТАТ

**на дисертационен труд за присъждане
на образователната и научна степен „Доктор”**

Област на висше образование *1. Педагогически науки*

Професионално направление *1.2. Педагогика*

Докторска програма *Теория на възпитанието и дидактика
(Предучилищна педагогика)*

Научен ръководител: Доц. д-р Боряна Иванова

ПЛОВДИВ 2019

Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита на заседание в разширен състав на катедра „Предучилищна педагогика“ при Педагогически факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ на 10.06.2019г.

Дисертационният труд „ Иновативен педагогически модел за усвояване на чужд език в предучилищна възраст“ се състои от: заглавна страница, съдържание, увод, четири глави, заключение с декларация за оригиналност, библиография и приложения. Основният текст на дисертационния труд съдържа 215 страници, в които са включени 13 таблици, 14 диаграми и 3 фигури. Текстът съдържа 8 страници с литературни източници, от които 84 на кирилица и 33 на латиница. Приложението е с обем от 23 страници.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 30.09.2019 г., от 14.00 ч., в заседателната зала на Нова сграда, етаж 2 на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се в библиотеката на Педагогически факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД.....	5
-----------	---

ГЛАВА ПЪРВА

1. ТЕОРЕТИЧНА ПОСТАНОВКА НА ПРОБЛЕМА.....	6
---	---

1.1. ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ – СЕНЗИТИВЕН ПЕРИОД ЗА УСВОЯВАНЕ НА ЧУЖД ЕЗИК.....	6
---	---

1.2. ОБУЧЕНИЕТО ПО ЧУЖД ЕЗИК КАТО ДОПЪЛНИТЕЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА ДЕЙНОСТ В ПРЕДУЧИЛИЩНИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ. СПЕЦИФИКА И ПРОБЛЕМИ.....	6
---	---

1.3. МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ЧУЖД ЕЗИК	6
--	---

1.4. КОНЦЕПЦИЯТА ВОХ-ИДЕЕ – ИНОВАТИВНА КОНЦЕПЦИЯ В СФЕРАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ.....	7
--	---

1.5. ЗНАЧЕНИЕ НА МОТИВАЦИЯТА В ОБУЧЕНИЕТО	7
---	---

1.6. ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПРОФЕСИОНАЛНИЯ ПРОФИЛ НА УЧИТЕЛЯ ПО ЧУЖД ЕЗИК.....	7
--	---

ГЛАВА ВТОРА

2. ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ДИЗАЙН.....	8
--------------------------------	---

2.1. ЦЕЛ, ОБЕКТ И ПРЕДМЕТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО. ХИПОТЕЗА И ЗАДАЧИ.....	8
---	---

2.2. МЕТОДИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	9
-------------------------------------	---

2.3. ИНОВАТИВЕН ПЕДАГОГИЧЕСКИ МОДЕЛ THEMATIC DIALOG-VOX В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ.....	10
--	----

2.3.1. Констатиращ експеримент.....	17
-------------------------------------	----

2.3.2. Формиращ експеримент	18
-----------------------------------	----

2.3.3. Контролен експеримент.....	19
-----------------------------------	----

ГЛАВА ТРЕТА

3. АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО.....	20
3.1. Анализ на резултатите от констатиращия експеримент.....	20
3.2. Анализ на резултатите от формиращия експеримент.....	21
3.3. Анализ на резултатите от контролния експеримент.....	21
3.4. Анализ на резултатите от анкетите	28

ГЛАВА ЧЕТРЪРТА

4. ПРАКТИКО-ПРИЛОЖНИ АСПЕКТИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО.....	29
4.1. МОДЕЛЪТ THEMATIC DIALOG-BOX В ПЪРВИЯ ЕТАП НА НАУЧНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ.....	29
4.2. МОДЕЛЪТ THEMATIC DIALOG-BOX ВЪВ ВТОРИЯ ЕТАП НА НАУЧНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ.....	30
ИЗВОДИ И ОБОБЩЕНИЯ	31
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	33
ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.....	34
ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.....	35
ЛИТЕРАТУРА	36

УВОД

В съвременния глобализиран и развиващ се свят комуникацията на чужд език е жизнена необходимост. Европейският съюз предприема различни дейности в областта на ранното чуждоезиково обучение. Европейските изследвания за изучаването на чужди езици от децата показват, че болшинството от анкетираните смятат, че то е полезно за бъдещето на децата. Чуждоезиковото обучение влияе върху отношението към други езици и култури и толерантността като основен критерий за съвременно съжителство в условията на един глобален свят. Това налага развитие на езикова компетентност още от ранна детска възраст.

Ранното обучение по чужди езици оказва влияние върху самосъзнанието и самоопределянето на детето като индивидуалност с определена национална идентичност в съпоставка с чуждия език и култура. То се характеризира с въвеждане в спецификата на чуждия език като средство за общуване и стимулиране у децата на положителна нагласа към усвояване на още един код за общуване, към възприемане на културните различия и желание за интеркултурна комуникация. Актуална в наши дни е идеята за взаимното разбиране, която се свързва с понятията интеркултурна компетентност и междуличностно общуване на базата на различни култури (Pencheva, Shopov, 2003).

Въпросът за оптималната възрастова граница за началото на обучението по чужд език все още не е намерил категорично решение в методическата теория и практика. В България чуждоезиковото обучение се осъществява като допълнителна образователна дейност в предучилищните заведения. Наблюденията сочат, че процентът на децата, които се включват в чуждоезиково обучение с всяка изминала година се увеличава.

Тъй като чуждият език не е задължителен в детската градина, възниква проблемът за липсата на единна образователна програма. Учителите по английски език в детската градина сами правят своя избор относно учебните помагала и съответно сами избират методите и моделите на обучение, т.е. те подбират това, което смятат за интересно и полезно на децата. Желателно е всеки педагог да има информация и да владее иновативни методи на обучението по чужд език в предучилищна възраст и да ги използва в заниманията с децата. Само по този начин той ще може да формира у тях чуждоезикови компетентности.

ГЛАВА ПЪРВА

1. ТЕОРЕТИЧНА ПОСТАНОВКА НА ПРОБЛЕМА

1.1. Предучилищна възраст – сензитивен период за усвояване на чужд език

Предучилищната възраст се разглежда като жизненоважен период за изучаване на чужд език. Представени са предимствата на обучението по чужд език в предучилищна възраст, т.е. по време, когато децата изграждат своята обща езикова способност – предимно на роден език, но също така и на всеки друг език. Изложени са дидактически аспекти на чуждоезиковото обучение в предучилищна възраст. Представено е състоянието на обучението по чужд език в България и други европейски страни.

1.2. Обучението по чужд език като допълнителна образователна дейност в предучилищна възраст. Специфика и проблеми

В тази част се акцентира върху обучението по чужд език в предучилищна възраст като допълнителна образователна дейност, чрез която се усъвършенстват езиковите компетентности на децата от най-ранна възраст. Разглеждат се основите, спецификата и целите на обучението по английски език. Представени са съвременни теории от психологията, психолингвистиката, лингвистиката и педагогическите науки, съдействащи за разширяване и задълбочаване на въпросите за изучаването на чужд език в предучилищна възраст. Обръща се внимание на значението на образователната среда, принципите и задачите на обучението по чужд език.

1.3. Методи на обучение по чужд език

Акцент се поставя върху класификациите на методите на обучение, характерни за обучението в предучилищна възраст. Играта е представена като основен метод в обучението по чужд език. Описани са и характерни за чуждоезиковото обучение методи и модели, които намират приложение (интерактивните методи, метода на Helen Doron, моделът на наративния формат „Хокус и Лотус“ и др.). Изтъкват се съвременните тенденции, които налагат използването на актуални и ефективни методи в обучението по чужд език.

1.4. Концепцията Vox-Idee - иновативна концепция в сферата на предучилищното образование

В тази част на глава първа е представена иновативната педагогическа концепция Vox-Idee, която е доказала своите позитивни страни в сферата на предучилищното образование в чужбина. Очертани са ценностните измерения на концепцията, която провокира интереса на децата и създава условия, при които те са активни участници в дейността, проявявайки любознателност и креативност. Иновативната концепция въздейства позитивно както върху цялостното формиране и развитие на детската личност, така и върху подготовката на децата за училище.

1.5. Значение на мотивацията в обучението

Мотивацията се разглежда като необходим компонент на ефективното обучение. Тя се определя като вътрешен процес, който се поражда от положителните емоции, които децата изпитват в създадената интерактивна и игрова среда с различни методи и средства на чуждия език. Описани са основни фактори, от които зависи мотивацията. Акцентира се върху методи и средства, които трябва да предизвикат интереса и желанието на децата за активното им включване в процеса на обучение.

1.6. Изисквания към професионалния профил на учителя по чужд език

Очертани са изискванията, на които всеки учител трябва да отговаря, когато работи с малки деца. Те дават възможност да се постигат високи резултати в процеса на обучение по чужд език. Акцентува се както върху педагогическата, методическата и езикова компетентност, така и върху професионално-поведенческите техники, които са фактор за постигане на целите в процеса на обучение. Детският учител е основен фактор за събуждане на интерес у децата към чуждия език и за формиране на чуждоезикови компетентности.

ГЛАВА ВТОРА

2. ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ДИЗАЙН

Единна образователна програма за обучението по английски език в предучилищна възраст в Република България все още не съществува. Процесът на планиране, подбор на учебно съдържание и избор на подходящи учебни материали и методи на обучение е изцяло отговорност на учителя-специалист по ранно чуждоезиково обучение, което не е подчинено на ДОС. Това представлява трудност за педагога, който трябва да изработва и прилага собствена програма и да създава собствени ресурси за обучението по чужд език (Грунчева, 2018).

Проблемът за подбора на педагогически модели в чуждоезиковото обучение в предучилищна възраст е много актуален. Необходимо е търсенето на подходящи решения и осъществяването на научни изследвания в тази насока. Това ни мотивира да създадем иновативен педагогически модел, с принос за теорията и практиката на ранното чуждоезиково обучение в България.

2.1. Цел, обект и предмет на научното изследване. Хипотеза и задачи

Цел на научното изследване:

Създаване и апробиране на педагогически модел Thematic Dialog-Box за стимулиране на субектната активност на децата в процеса на формиране на чуждоезикови компетентности.

Обект на научното изследване:

Процесът на формиране на чуждоезикови компетентности у деца на 5–7-годишна възраст.

Предмет на изследването:

Влияние на педагогическия модел Thematic Dialog-Box за повишаване на активността на децата в процеса на усвояване на английски език и формиране на компетентности по чужд език.

Хипотеза на изследването:

Предполагаме, че използването на педагогическия модел Thematic Dialog-Box ще повлияе върху усвояването на английски език от деца на 5–7-годишна възраст. Прилагането на модела ще осигури мотивация и активна позиция на децата в педагогическия процес, които се явяват и съществени фактори за усвояване на чуждоезикови компетентности в предучилищна възраст.

Задачи на изследването:

1. Създаване на иновативен педагогически модел за обучение по чужд език в предучилищна възраст.
2. Теоретично проучване и анализ на научната литература по проблема.
3. Да се определи влиянието на иновативния педагогически модел Thematic Dialog-Vox върху:
  - интереса на децата към предложените теми;
  - желанието им да усвоят чужд език;
  - диалогичното общуване между тях,
  - формиране на комуникативни компетентности,
  - усвояване на знания по чужд език.
4. Да се установят педагогическите условия, стимулиращи активността на децата в процеса на усвояване на чужд език чрез иновативния педагогически модел Thematic Dialog-Vox.

2.2. Методика на изследването

За целите на педагогическото изследване бяха използвани следните методи:

1. Теоретично проучване и анализ на специализирана литература във връзка с проучвания проблем.
2. Педагогическо наблюдение с цел получаване на информация, необходима за проверката на дисертационната хипотеза.
3. Статистически методи за проверка на хипотези, отчитане на данни и техния анализ от изследването.
4. Статистически методи за количествен и качествен анализ: методът на Пирсън за корелационен анализ; методът на Шапиро-Уилк за количествен анализ на резултатите; методът ANOVA за дисперсионен анализ и методът на Tukey HSD за сравнителен анализ.
5. Диагностична процедура – съкратен тест SISMIK.
6. Анкетно проучване с учители по английски език в предучилищна възраст и родители на деца, изучаващи английски език в детската градина.
7. Моделиране.
8. Педагогически експеримент.

Научното изследване е осъществено на три етапа: констатиращ, формиращ и контролен.

2.3. Иновативен педагогически модел Thematic Dialog-Box в предучилищна възраст

В основа на научното изследване е създаване на иновативен педагогически модел: Thematic Dialog Box, който може да се използва и в обучението по английски език в предучилищна възраст. Той се основава на представата за активни деца, които развиват своите езикови компетентности чрез диалог със заобикалящите ги възрастни и с другите деца. Чрез педагогическия модел стремежът ни е да се създаде подходяща образователна среда в чуждоезиковото обучение, в която педагозите не предават готови знания на децата, а стимулират интереса им към чуждия език, диалогичното общуване и чуждоезиковите им компетентности.

Педагогическият модел за усвояване на чужд език в предучилищна възраст фокусира върху използване на уникални, различни в зависимост от темите на педагогическите ситуации диалогични кутии. Той се изгражда на основа на иновативна концепция, доказала своите позитивни страни в сферата на предучилищното образование, която се популяризира с успех в предучилищни заведения в немскоговорящи страни.

Тъй като предучилищната възраст е сензитивен период за развитие на чуждоезикови компетентности, създадохме педагогически модел, в който се очертават следните основни ориентири:

- ориентиран е към цялостното личностно развитие на децата: интелектуално, познавателно, емоционално-волево, мотивационно, социално-нравствено,
- създава емоционална атмосфера за усвояване на знания,
- знанията не се поднасят наготово, а се усвояват в определен контекст,
- ориентиран е към диалогичното общуване между децата,
- стимулира развитието на езиковите компетентности,
- ориентиран е към образователните ресурси,
- позитивно влияе върху развитието на креативността на децата,
- съдейства за подготовката им за обучение в училище.

ПЕДАГОГИЧЕСКИ МОДЕЛ THEMATIC DIALOG BOX

Структурата на модела включва следните компоненти:

1. Цел

Педагогическият модел е създаден с цел да стимулира диалогичното общуване и индивидуалните комуникативни компетентности на децата. За реализация на целта изследването фокусира върху значението на образователна среда, която стимулира субектната активност на децата в процеса на обучение.

2. **Моделът предполага създаване на образователна среда**, осигуряваща качествено обучение чрез използване на определени подходи, принципи, форми, методи и средства на педагогическо взаимодействие.

2.1 Теоретико - методологически компонент на модела

Включват се подходите и принципите, които са в основа на модела.

- **Културологичен подход** – в процеса на обучението се усвояват културни ценности, оказващи влияние върху общуването между децата и тяхното поведение.
- **Интегрален подход** – чрез него една система се представя като единство от многообразни елементи. За осигуряване на качествено обучение в единство се разглеждат всички фактори на образователната среда.
- **Личностно-ориентиран подход** – стимулиране на личностното развитие и междуличностните отношения.
- **Комуникативен подход** – развитие на комуникативните компетентности в конкретни педагогически ситуации, стимулиращи общуването между децата.
- **Дейностен подход** – формиране на нови знания чрез действия, развитие на компетентности в процеса на дейността.
- **Компетентностен подход** - развитие на чуждоезиковите компетентности на децата в процеса на чуждоезиковото обучение.

Принципи:

Хуманизъм, активност, диалогичност, интерактивност, сътрудничество, многообразие, конструктивизъм.

2.2 Процесуален компонент

Предполага организиране на образователна среда, която съчетава в себе си определени форми, методи и средства на педагогическо взаимодействие. Чрез педагогически ситуации по английски език, като допълнителна форма на педагогическо взаимодействие, се стимулира диалогичното общуване между децата и формиране на чуждоезиковите им компетентности.

2.3 **Резултативен компонент** в модела – отразява резултативната страна на прилаганите подходи, принципи, форми, методи, средства на педагогическото общуване върху формиране на диалогичното общуване и чуждоезикови компетентности у 5-7 г. деца.

3. За диагностика на **субектната активност на децата** по време на обучение по английски език се използва конкретна диагностика, включваща поведението им по време на ситуации: желание за участие, комуникативни умения, усвояване на знания с цел формиране на комуникативни компетентности.

Функции на модела:

- **Познавателна** – моделът съдейства за разпространяване на нови идеи в сферата на образованието на децата от предучилищна възраст,
- **Комуникативна** – моделът се разглежда като средство за стимулиране на комуникацията между децата,
- **Експериментална** – моделът се използва като средство за осъществяване на експеримент,
- **Прогностична** – моделът като средство за предсказване на развитието на определени компетентности у децата,
- **Ценностна /аксиологична/** - в единство се разглеждат различните фактори в образователната среда, които влияят върху субектната активност на децата в педагогическия процес и формирането на комуникативни компетентности.

Представени са и етапите на изследователската програма:

ПЪРВИ ЕТАП - осъществен е през 2015-2016 г.

Целта е:

1. Систематизиране на различни научни концепции, свързани с проблематиката и структуриране на теоретичните основи на дисертацията.
2. Избор на иновативни концепции, популярни в сферата на предучилищната педагогика в други европейски страни, които могат да послужат за основа при изграждане на педагогически модел и неговото приложение в чуждоезиковото обучение на децата от предучилищна възраст.

3. Използване на подходяща диагностика за установяване на чуждоезиковите умения на децата.

ВТОРИ ЕТАП - провежда се през 2016 – 2018 г. Основни подетапи: 2016 – 2017 г. и 2017-2018 г.

Основни акценти в първия подетап 2016-2017 г.:

1. Създаване и апробиране на педагогическия модел Thematic Dialog Box.
2. Прилагане на диагностични процедури за установяване на чуждоезиковите компетентности на 5-6 г. деца чрез прилагане на модела TD Box.
3. Апробиране на система от педагогически форми, методи и средства на педагогическо взаимодействие, съобразно целта на създадения модел.
4. Анализ на получените резултати.
5. Презентация на резултатите.

Основни акценти във втория подетап 2017-2018 г.:

1. Приложение на педагогическия модел Thematic Dialog Box във втората година на изследване на чуждоезиковите компетентности на 6-7 г. деца.
2. Анализ на получените резултати.
3. Презентация на резултатите с цел популяризиране на педагогическия модел в сферата на чуждоезиковото обучение.

ТРЕТИ ЕТАП: 2018 г. - осъществен е анализ на получените резултати, съобразно приложения педагогически модел Thematic Dialog Box в обучението на 5-7 г. деца по английски език в предучилищна възраст. Систематизирани са изводите и обобщенията.

Форми, методи и средства за педагогическо взаимодействие, които моделът включва

Педагогическото взаимодействие се разглежда от М. Аргайл като съвместна дейност, непрекъснато осъществяване на информационна връзка между партньорите, оказване на взаимни влияния и взаимно разбиране между тях (по Христова, Р., 2018). При изграждането на модела Thematic Dialog Box се ръководихме от схващането, че цел на педагогическото взаимодействие се явява личностното развитие на децата.

В системата на педагогическото взаимодействие се включват определени параметри, които могат да се диференцират на външни и вътрешни.

Външните включват: влияние на социума, материалната база, съдържанието, средствата, технологиите, методите на обучение, дейността на педагога, неговият творчески потенциал. Към вътрешните се причисляват: знанията, уменията, личностните качества, способности и потенциални възможности на децата и педагога (Кудрявцева, 2010).

Принципи на педагогическо взаимодействие, които са в основа при осъществяване на модела:

- хуманизъм в педагогическите взаимоотношения,
- иновативност – прилагане на иновативни форми, методи и средства в процеса на педагогическото взаимодействие,
- съобразяване с интересите на детето,
- многообразие – при създаване на образователната среда,
- принцип на диалогичното общуване.

Форми на педагогическо взаимодействие:

Според закона за предучилищното и училищното образование педагогическото взаимодействие се организира в основни и допълнителни форми /Закон за предучил. и учил. образование, 2016/.

Обучението по английски език с деца от предучилищна възраст се организира като допълнителна форма на педагогическо взаимодействие, съобразно желанието на децата да изучават английски език.

Методи на педагогическо взаимодействие:

Модерната предучилищна педагогика се ориентира към използване на иновативни методи на педагогическо взаимодействие. Преобладаващи педагогически методи, които намериха приложение в обучението по чужд език са:

- Интерактивните, при които взаимодействието се осъществява не само между учител и деца, но и между самите деца. Намират приложение работата по двойки и груповата работа.
- Игровият метод,

- Беседи с децата,
- Нагледни методи.

Методи, които са специфични за чуждоезиковото обучение на децата в предучилищна възраст:

- методът на Хелен Дорон,
- методът на цялостна физическа реакция.

В педагогическия модел Thematic Dialog – Box се използва съчетание от различни методи, с цел създаване на най-добри условия за стимулиране на диалогичното общуване и развитие на чуждоезиковите компетентности на децата от предучилищна възраст.

Средства на педагогическо взаимодействие

Приложение в допълнителните форми на обучение по английски език намират: TD-Box, демонстративен материал, илюстрации, играчки, конструктивни и природни материали, моливи, бои, пастели.

Педагогическият модел, насочен към развитие на диалогичното общуване с цел формиране на чуждоезикови, комуникативни компетентности у децата, е базиран на определени педагогически подходи и принципи, съчетава в себе си разнообразие от педагогически форми, методи и средства на педагогическо взаимодействие и фокусира върху повишаване на качеството на обучение по чужд език в предучилищна възраст. Апробира се чрез 24 теми в обучението по английски език в предучилищна възраст.

Основни моменти при практическото приложение на педагогическия модел Thematic Dialog-Box:

1. Учителят избира темата, определя целта, задачите и методите на обучение в ситуацията.
2. Уточнява се новата граматиката, която ще се преподава.
3. Учителят оформя съдържанието на TD-Box и учебните ресурси, като се има предвид новото учебно съдържание (флаш карти, ресурси за оцветяване, игри и материали за слушане).
4. Ситуацията по английски език започва посредством подвижни игри, флаш карти и др., които ще стимулират децата да предвидят каква ще е новата тема.

5. След уточняване на новата тема учителят предлага на децата да помислят какво ще е съдържанието на кутията; какви задачи ще им бъдат поставени.
6. Кутията се отваря и учителят започва постепенно да въвежда новата лексика, като използва ресурсите от кутията.
7. Педагогът и децата работят с материалите от кутията.
8. Учителят въвежда диалогичната схема, чрез която ще се активира новата лексика и целевата граматическа структура. Диалогът се упражнява първо хорово, след което по желание на децата и по двойки.
9. След като представи първата половина на изреченията, педагогът предлага на децата да ги завършват. Това активира не само старите им знания, свързани с темата, но и свързани с новата лексика и граматика.
10. Учителят и децата заедно връщат материалите от кутията обратно в нея и обобщават какво ново са научили с помощта на кутията.

Моделът се апробира чрез 24 теми в обучението по английски език в предучилищна възраст (трета и четвърта възрастова група) в период от две учебни години (2015-2017г.). В тази част на глава втора са представени и етапите на педагогическото изследване: констатиращ, формиращ и контролен.

2.3.1. КОНСТАТИРАЩ ЕКСПЕРИМЕНТ

Констатиращият експеримент беше проведен през месец октомври 2015 г. с децата от двете групи (експериментална и контролна). Групите бяха с по 18 деца от трета възрастова група (5–6 г.). Контролната група включва деца от ОДЗ „Синчец“, с. Браниполе (9 момчета и 9 момичета), а експерименталната група – деца от ЦДГ „Пролет“, с. Рогош (7 момичета и 11 момчета)Целта на този етап беше да се направи диагностика, с която да се установи нивото на владеене на английски език и в двете групи. За постигането на тази цел използвахме съкратен вариант на тест SISMIK от M. Ulich и T. Maug (2011), който включва две основни части.

2.3.2. ФОРМИРАЩ ЕКСПЕРИМЕНТ

Експерименталното изследване се проведе в периода от м. ноември 2015 до края на м. април 2017 г. с 5-6 г. и 6-7 г. с деца от експерименталната група на ЦДГ „Пролет“, с. Рогош. В обучението в експерименталната група приложихме педагогическия модел Thematic Dialog-Box. Включихме комбинация от различни средства, включително и тематични диалогични кутии, и различни методи на обучение. При контролната група обучението се проведе по обичайния начин, който включваше същите методи, но без да се използва педагогическият модел T D-Box, включващ диалогични кутии.

В продължение на две учебни години (2015–2016г. и 2016–2017г.) бяха представени общо 24 теми по английски език, в които беше приложен педагогическият модел T D-Box. За всеки месец от учебната година бяха проведени по две ситуации за експерименталното изследване.

За установяване степента на активност на децата по време на ситуациите се използваха определени критерии, като децата се оценяваха с тристепенна скала за оценка.

Критерии	Показатели
1. Желание за участие в ситуация	- има силно желание за участие – висока степен (бал 3) - интересът не е ясно изразен – средна степен (бал 2) - няма желание за участие – ниска степен (бал 1)
2. Умение за комуникация (осъществяване на диалози между децата)	- има желание и умее да комуникира – висока степен (бал 3) - притежава недостатъчно развито умение за комуникация - средна степен (бал 2) - няма желание за комуникация с другите – ниска степен (бал 1)
3. Усвояване и прилагане на знанията в ситуацията по английски език	- притежава умение за прилагане на знания- висока степен (бал 3) - недостатъчно развити умения за прилагане на знания- средна степен (бал 2) - няма умения за прилагане на знания- ниска степен (бал 1)

2.3.3. КОНТРОЛЕН ЕКСПЕРИМЕНТ

Контролен експеримент след първата учебна година

През месец май 2016 г. с 5-6-годишните деца от двете групи (експериментална и контролна) проведохме диагностика, с която да се установи нивото на владеење на английски език в двете групи и да се провери хипотезата на изследването, а именно влиянието на педагогическия модел Thematic Dialog-Box върху мотивацията и активната позиция на децата в педагогическия процес, които са съществени фактори за усвояване на чужд език и формиране на чуждоезикови компетентности. За постигането на тази цел беше използван съкратен вариант на тест SISMIK с две основни части.

Контролен етап след втората учебна година

През месец май 2017 г. с 6-7-годишните деца отново проведохме диагностика, целта на която беше да се установи нивото на владеење на английски език и да се провери хипотезата на изследването: влиянието на педагогическия модел Thematic Dialog-Box върху субектната активност и формиране на чуждоезикови компетентности от 6–7-годишни деца. За постигане на целта беше използван отново съкратен вариант тест SISMIK с две основни части.

В края на 2017 г. бяха проведени и анкети с родители на деца, изучаващи английски език в детската градина, както и с учители от центрове по чужди езици в град Пловдив, които обучават деца от предучилищна възраст. Целта на анкетното проучване беше да се събере информация за мнението им относно процеса на обучението по английски език в предучилищна възраст. Анкетите включваха по 10 въпроса.

ГЛАВА ТРЕТА

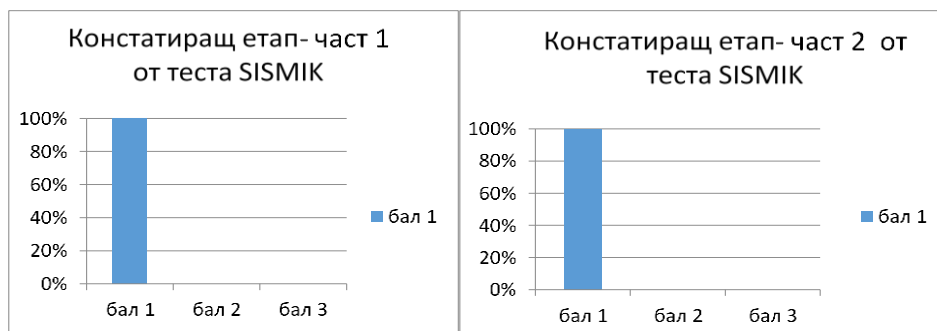
3. АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО

Трета глава на дисертационния труд отразява анализите на резултатите от проведения педагогически експеримент с цел получаване на обективна информация за ефективността на иновативния педагогически модел Thematic Dialog-Box. На базата на този анализ са изведени и основните изводи и препоръки.

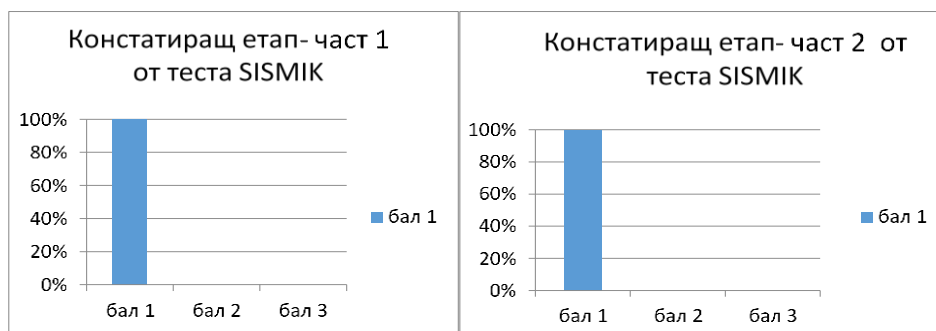
3.1. Анализ на резултатите от констатиращия експеримент (етап 1)

При анализа на резултатите от контролната и експерименталната група се констатира ниско ниво на знания и умения по английски език и в двете части на диагностиката.

- *Диаграма 1. Ниво на знанията по английски език в част 1 и 2 от теста SISMIK на контролната група*

- *Диаграма 2. Ниво на знанията по английски език в част 1 и 2 от теста SISMIK на експерименталната група*

3.2. Анализ на резултатите от формиращия експеримент

За да се постигне целта на изследването и да се очертае още по-добре позитивното влияние от прилагането на педагогическия модел Thematic Dialog-Box, определихме критерии, на базата на които се установи ефективността на модела по отношение на активното участие на децата от експерименталната група в обучението по английски език през двете години на изследването (2016-2017).

Таблица 1. Резултати от формиращия експеримент през двете учебни години

КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	РЕЗУЛТАТИ-2016г.	РЕЗУЛТАТИ-2017г.
1. Желание за участие в ситуация	• висока степен	100%	100%
	• средна степен	0%	0%
	• ниска степен	0%	0%
2. Умение за комуникация	• висока степен	88%	95%
	• средна степен	12%	5%
	• ниска степен	0%	0%
3. Усвояване и прилагане на знанията в ситуацията по английски език	• висока степен	88%	95%
	• средна степен	12%	5%
	• ниска степен	0%	0%

По отношение на получените резултати се установи, че педагогическият модел Thematic Dialog-Box се отразява благоприятно върху мотивацията, стимулира активното участие на децата в педагогическите ситуации, съдейства за развитие на чуждоезиковите им компетентности и повишава ефективността на обучението по английски език в предучилищна възраст.

3.3 Анализ на резултатите от контролния експеримент

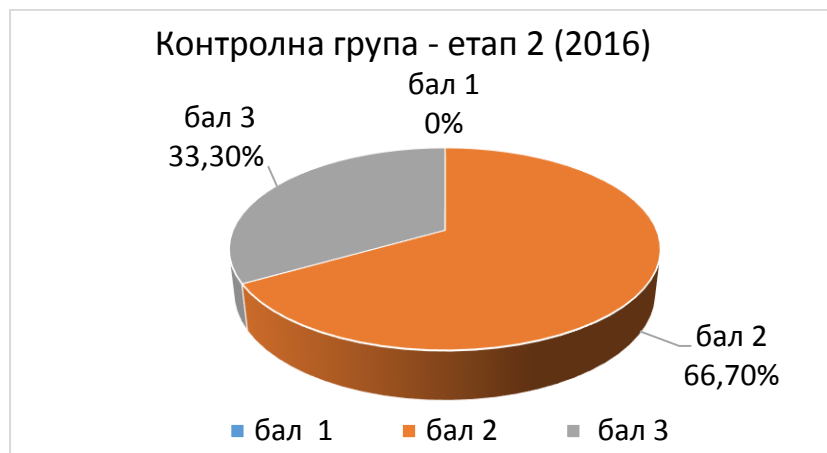
Анализ на резултатите от контролния експеримент след първата година (2016г.-етап2)

В края на учебната година, през м. април 2016 г., когато обучението по английски език за първата година приключи, отново се проведе тестът SISMIK, като целта беше чрез проведената диагностика да се направи сравнителен анализ по отношение на усвояения материал между контролната и експерименталната група, с което да се провери ефективността от използвания педагогически модел TD-Box в обучението по

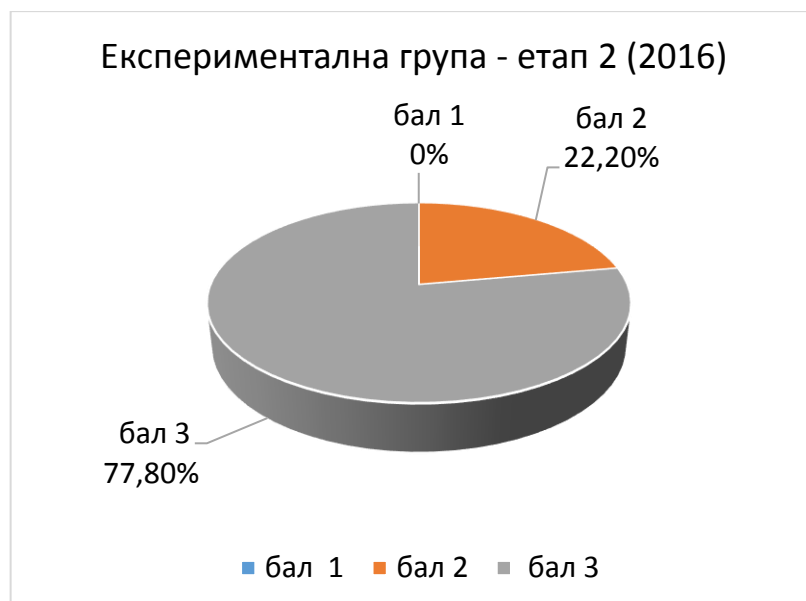
английски език в експерименталната група, както и да се потвърди хипотезата на изследването.

При сравнителния анализ на резултатите от диагностиката в двете групи в края на първата годината, през м. май 2016 г. се наблюдават различия в нивото на знания по английски език между експерименталната и контролната група, т.е. има разлика в нивото на усвоения материал в края на учебната година. Резултатите от диагностиката показват тенденция, изразяваща се в повишаване на броя деца с по-висок бал 3 след обучението при експерименталната група.

Диаграма 3. Ниво на знанията по английски език след първата година на контролната група

Диаграма 4. Ниво на знанията по английски език след първата година на експерименталната група

Анализ на резултатите от контролния етап на експеримента след втората година (етап 3-2017 г.)

В края на учебната година, през м. април 2017 г., приключи експерименталното изследване. През тази година децата бяха в подготвителна група (6–7 г.), като през месец април те завършиха курса на обучение по английски език за втора поредна година. В края на учебната година отново се проведе съкратен вариант на теста SISMIK, като целта беше отново да се направи сравнителен анализ по отношение на усвоените знания между контролната и експерименталната група, с което да се докаже ефективността от педагогическия модел Thematic Dialog-Box в обучението по английски език, както и да се потвърди хипотезата на педагогическото изследване.

Анализите на резултатите от диагностиката (след втората година, през 2017 г. – етап 3) при експерименталната група отчитат значително повишаване на нивото на усвоените знания, формиране на чуждоезикови компетентности и през двете години в сравнение с нивото, което се диагностицира в контролната група.

Диаграма 5. Ниво на знания по английски език в контролната група на трети етап (2017г.)

Диаграма 6. Ниво на знания по английски език в експерименталната група на трети етап (2017 г.)

Направена е описателни статистики за двете групи по етапи - сравнение между експерименталната и контролната група (етап 2-3).

Таблица 2. Описателна статистика по етапи

етап	група	брой	средно	Станд. отклонение	Станд. грешка	95% Доверителен интервал за средното		Мин.	Макс.
						Долна граница	Горна граница		
Етап 2	експериментална	18	2,750	,4287	,1011	2,537	2,963	2	3
	контролна	18	2,333	,4851	,1143	2,092	2,575	2	3
Етап 3	контролна	18	2,528	,4992	,1177	2,280	2,776	2	3
	експериментална	18	2,861	,3346	,0789	2,695	3,027	2	3

Както се вижда от таблицата за етап 2, средната стойност за експерименталната група е 2,75 и 2,86 за етап 3. При контролната група се вижда 2,3 за етап 2 и 2,52 за етап 3. Това дава основание да се смята, че има разлика между двете групи.

Резултатите показват, че разликата между средните стойности на баловете за двете групи е *статистически значима* ($\text{sig.} = 0,01 < 0,05$ за етап 2) и ($\text{sig.} = 0,025 < 0,05$ за етап 3). Експерименталната група показва по-високи балове от контролната група и през двата етапа.

Дадена е описателна статистика (баловете) за резултатите на двете групи за отделните етапи (1, 2, 3). От таблицата наблюдаваме, че средните стойности на експерименталната група през етап 2 и етап 3 са по-високи от тези на контролната група (таблица №3). Асиметрията и за двата етапа за експерименталната група е отрицателна, което означава, че баловете са изместени надясно, към по-високите стойности. Това се вижда ясно от диаграмите за експерименталната група за етап 2 (2016 г.) и етап 3 (2017 г.).

Таблица 3. Описателни статистики

	експериментална			контролна		
	Етап 1	Етап 2	Етап 3	Етап 1	Етап 2	Етап 3
Средно	1,00	2,75	2,86	1,00	2,33	2,52
Медиана	1,00	3,00	3,00	1,00	2,00	2,75
Мода	1	3	3	1	2	3
Стандартно отклонение	0	0,429	0,334	0	0,485	0,499
Дисперсия	0	0,183	0,147	0	0,235	0,261
Минимално	1	2	2	1	2	2
Максимално	1	3	3	1	3	3
Асиметрия	-	-1,259	-2,269	-	0,773	-0,122
Ексцес	-	,337	3,897	-	-1,594	-2,170

За да проверим хипотезите дали има разлика между експерименталната и контролната група по отношение на използвания иновативен метод, използвахме дисперсионен анализ, и методът ANOVA.

Изследвахме влиянието на независимия фактор *група* върху зависимата променлива *бал* през отделните етапи, както и влиянието на двата фактора – *група* и

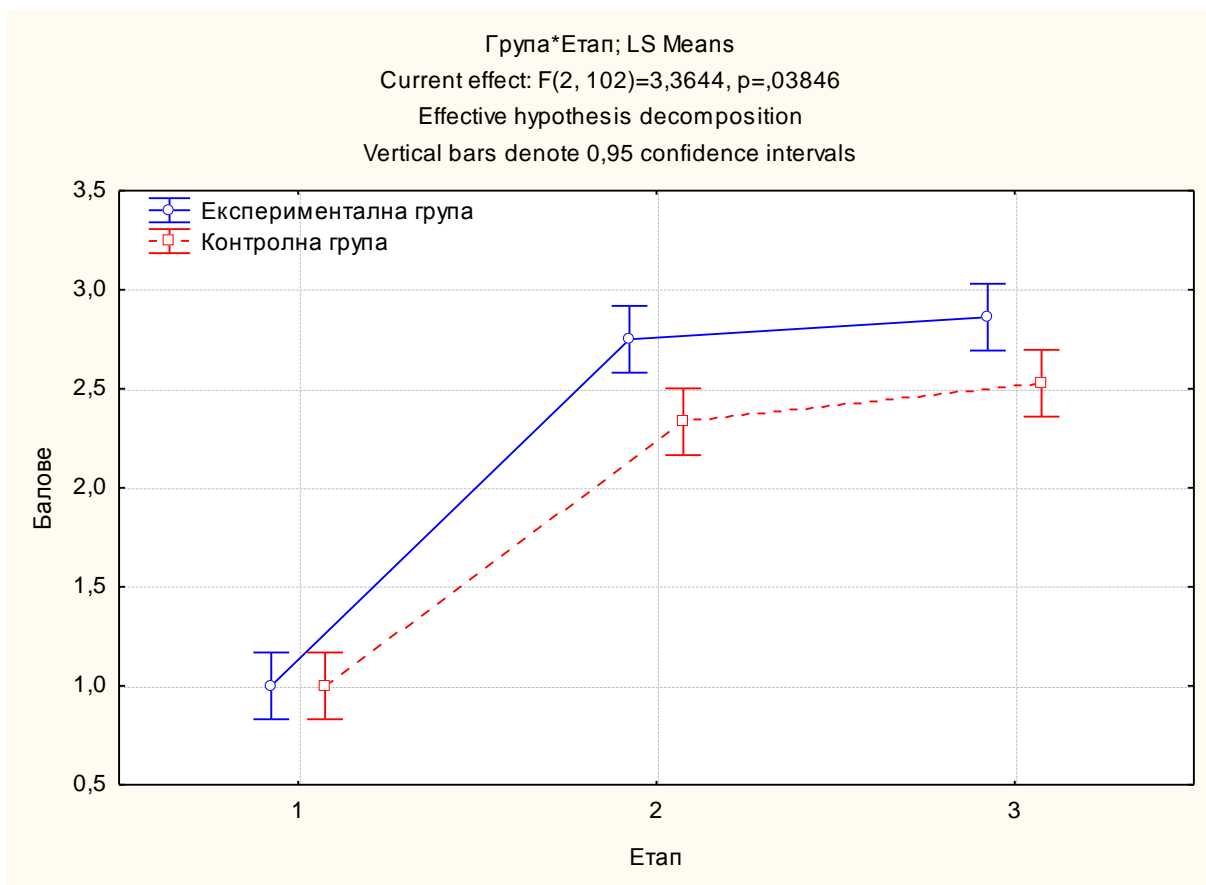
етап.

Влияние на фактора „етап“ и фактора „група“ върху независимата променлива „бал“

Изследвахме влиянието на два фактора едновременно – „група“ и „етап“ (таблица №4). На фиг. №1 е представена диаграма, илюстрираща влиянието на факторите.

Таблица 4.

Описателни статистики				
Променлива: бал				
група	етап	Средно	Станд. отклонение	Брой деца
1	1	1,000	,0000	18
	2	2,750	,4287	18
	3	2,861	,3346	18
2	1	1,000	,0000	18
	2	2,333	,4851	18
	3	2,528	,4992	18
Общо	1	1,000	,0000	36
	2	2,542	,4982	36
	3	2,694	,4516	36

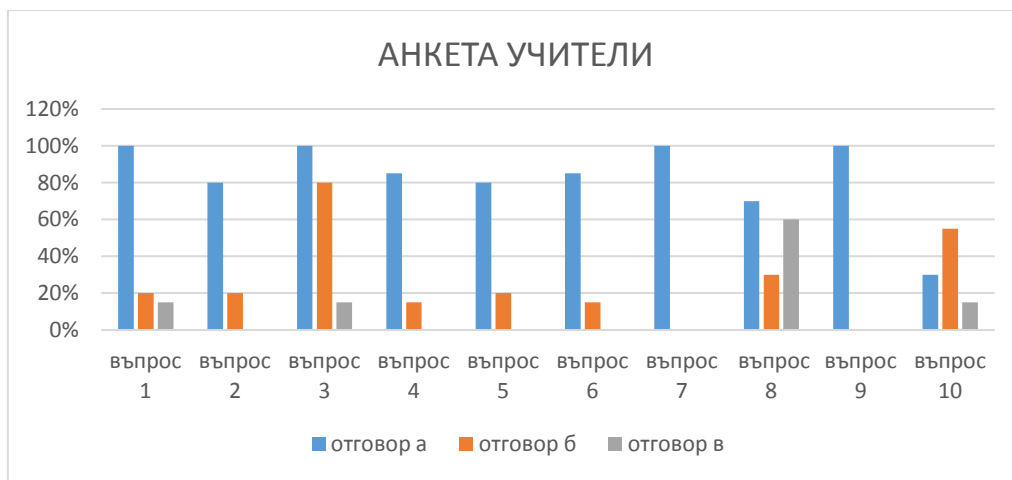
Фигура 1. Влияние на факторите „етап“ и „група“ върху независимата променлива „бал“

Резултатите показват, че трите етапа се различават и разликата е статистически значима. Разликата е значима между етап 1 и етап 2 и етап 1 и етап 3 (използван е методът на Tukey HSD за множествени сравнения за отделните етапи, $\text{sig.} = 0,00 < 0,05$). Между етап 2 и етап 3 няма статистически значима разлика ($\text{sig.} = 0,189 > 0,05$). С други думи, резултатите от етап 2 са близки до резултатите от етап 3.

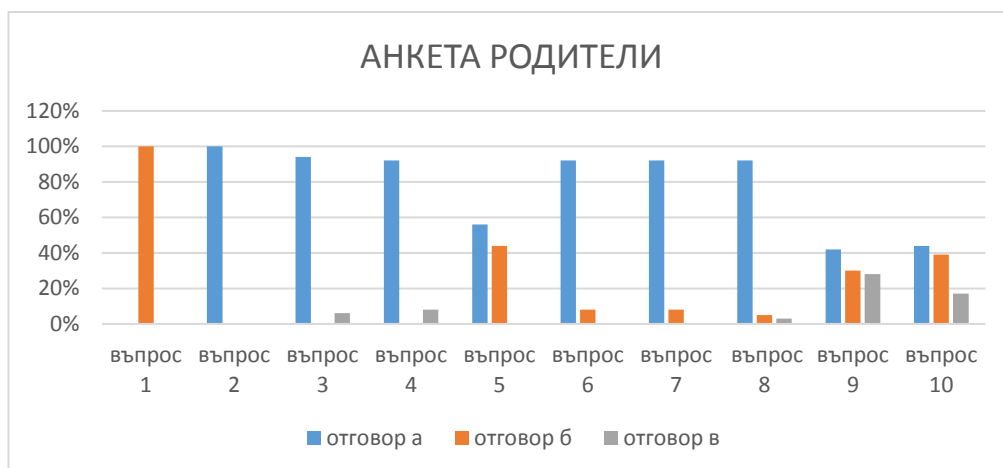
Статистическият анализ отчита положителното влияние на педагогическия модел Thematic Dialog-Vox върху обучението по английски език в предучилищна възраст. Моделът води до по-добро усвояване на материала, като формира по-висока мотивация у децата, а това от своя страна води до по-високи резултати. Анализите доказват, че моделът е приложим и ефективен в условията на обучение по чужд език, следователно хипотезата в изследването се потвърждава.

3.3 Анализ на резултатите от анкетите

Анализите от анкетното проучване при учителите дават информация, която отчита необходимостта от въвеждането на иновативни модели за стимулиране на обучението по чужд език в детската градина. Анализите от анкетното проучване при родителите показват положителното отношение от процеса на обучение по английски език (диаграма 7 и 8).

Диаграма 7. Резултати от анкетното проучване при учителите

Диаграма 8. Резултати от анкетното проучване при родител

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

4. ПРАКТИКО-ПРИЛОЖНИ АСПЕКТИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

4.1. МОДЕЛЪТ THEMATIC DIALOG-BOX В ПЪРВИЯ ЕТАП НА НАУЧНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ (2015-2016г.)

В тази част на четвърта глава е представено приложението на педагогическия модел в 24 ситуации.

През **2015–2016 г.** се проведе първият етап от изследването, който започна от месец ноември 2015 и завърши през месец април 2016 г.

В обучението по английски език през първата учебна година (2015–2016 г.) бяха включени следните 12 теми:

- м. ноември: What's your name? („Как се казваш?“), Fruit and Vegetables („Плодове и зеленчуци“)
- м. декември: Colours („Цветове“), Merry Christmas („Весела Коледа“)
- м. януари: Who lives on the farm? („Кой живее във фермата?“), My favourite toy („Моята любима играчка“)
- м. февруари: Numbers („Числа“), What's the weather? („Какво е времето?“)
- м. март: Sport („Спорт“), Food („Храна“)
- м. април: Spring („Пролет“), Easter („Великден“).

Педагогическите ситуации се осъществиха в условията на подходяща образователна, развиваща среда. Комбинираха се различни педагогически със специфични за обучението по чужд език методи. Във всяка една ситуация приложение намериха предварително изработени диалогични кутии в съответствие с темата на ситуацията, чрез които се създадоха условия за повишаване на мотивацията и стимулиране на субектната активност на децата.

4.2. МОДЕЛЪТ THEMATIC DIALOG-BOX ВЪВ ВТОРИЯ ЕТАП НА НАУЧНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ (2016-2017г.)

През **2016–2017 г.** се проведе вторият етап от изследването. През този етап бяха представени следващите 12 теми:

- м. ноември – Shape („Фигура“), School time („Време за училище“)
- м. декември – Christmas is here („Коледа дойде“), How many? („Колко са“)
- м. януари – Who lives in the ocean? („Кой живее в океана?“), Healthy and unhealthy food („Здравословна и нездравословна храна“)
- м. февруари – Seasons („Сезони“), Vehicles („Превозни средства“)
- м. март – In the park („В парка“), Occupation („Професия“)
- м. април – That’s the English alphabet („Това е английската азбука“), Summer is here („Лятото е тука“).

Ситуациите по тези 12 теми се реализираха в предварително организирана образователна среда. Цел на изработените в съответствие с темата на ситуацията диалогични кутии, бе насочена към повишаване на мотивацията на децата в процеса на обучение, стимулиране на диалогичното общуване и формиране на чуждоезикови компетентности.

Изводи и обобщения от дисертационното изследване

Анализът на резултатите от педагогическото изследване дава възможност да бъдат формулирани следните **изводи и обобщения**:

1. Теоретичните проучвания и емпиричните данни дават основание да се отчете необходимостта от прилагането на ефективни педагогически модели, целящи оптимизиране на работата и постигане на високи резултати в обучението по чужд език в предучилищна възраст.

2. Педагогическият модел Thematic Dialog-Box, включен в обучението по английски език в предучилищна възраст, влияе положително върху усвояването на английски език от деца на 5–7-годишна възраст. Резултатите от експерименталното проучване доказват ефективността на модела, който допринася за постигането на високи резултати в обучението по английски език.

3. Моделът намира приложение в обучението по английски език, като е съобразен с възрастовите особености, познавателните възможности, интересите и потребностите на децата.

4. Използваните критерии и показатели дават възможности да се проследят постиженията на децата по отношение на желанието да усвоят чужд език и комуникативни умения в обучението по английски език чрез използвания педагогически модел.

5. Чрез съкратения вариант на теста *SISMIK* се отчетоха високи резултати по отношение на придобитите чуждоезикови компетентности у децата от експерименталната група.

6. Установени са педагогическите условия, стимулиращи активността на децата в процеса на усвояване на чужд език: обогатяване на процеса на обучение с разнообразни средства и материали, съобразно интересите на децата; създаване на емоционална и забавна атмосфера, в която детето има свобода на изява; организиране на комуникативна и познавателна образователна среда, която насърчава изявите на децата в процеса на усвояване на нови знания; усъвършенстване на комуникативните и конструктивните компетенции на педагога (умения за проектиране и осъществяване на ситуации по чужд език с интерактивни и иновативни методи на обучение).

7. Използването на педагогическия модел в обучението по чужд език създава условия, които въздействат положително върху цялостния процес на обучение по чужд

език:

- при умело прилагане на педагогическия модел се създава емоционална атмосфера, в която децата са мотивирани активно да участват в обучението по английски език, стимулира се интересът им и желанието им да общуват помежду си;

- използваният педагогически модел Thematic Dialog-Box влияе не само върху интелектуалната, но и върху емоционалната, социално-нравствената и мотивационната сфера на детската личност;

- чрез педагогическия модел се усъвършенстват чуждоезиковите компетентности на 5-7 годишните деца;

- креативното прилагане на иновативни педагогически модели в предучилищното образование и по-конкретно в чуждоезиковото обучение, оказва позитивно въздействие върху подготовката на децата за училище.

Заклучение

Системата за чуждоезиково обучение в предучилищна възраст днес се нуждае от постоянно обновяване и модернизирание. Необходимо е, традиционните методи за фронтална работа да се съчетават с иновационни методи, приоритети на които са индивидуалната и груповата работа на децата. Именно комплексното съчетаване на различни методи прави децата активни субекти в усвояването на чужд език. Това означава развиване на добри практики и прилагане на нови идеи и опит в тази насока от други страни. В отговор на това създадохме, изследвахме и представихме значението на иновативния педагогически модел Thematic Dialog-Box и резултатите от успешното му прилагане в обучението по английски език в предучилищна възраст.

Опирайки се на извършеното теоретично и експериментално изследване, можем да твърдим, че педагогическият модел осигурява повишаване на ефективността на обучението по английски език. Резултатите от обработката и анализа на емпиричния материал подкрепят хипотезата. Моделът допринася за обогатяването на методиката на ранното чуждоезиково обучение. Изводите от извършеното дисертационно изследване ни дават основание да твърдим, че педагогическият модел Thematic Dialog-Box влияе положително върху обучението по английски в предучилищна възраст. Той отговаря на основните дидактически и специфични принципи, върху основата на които се осъществява обучението по английски език в детската градина.

Прилагането на педагогическия модел осигурява позитивна мотивация и активна позиция на децата в педагогическия процес, които се явяват и съществени предпоставки за усвояване на чуждоезикови компетентности в предучилищна възраст.

Моделът въздейства позитивно върху мотивацията на децата; съдейства за формирането на езикови навици и речеви умения; мотивира децата за активно усвояване на нови знания, като разширява и представите за чуждата култура; създава интерес и положителна нагласа за обучение по чужд език в по-горните образователни степени. Той допринася за развитието на диалогичното общуване между децата, които с голям интерес овладяват чужд език още в предучилищна възраст, което е и основна цел на учителите, работещи в тази сфера.

Приноси в дисертационния труд

В научнотеоретичен план:

1. Чрез теоретичните проучвания и емпиричните данни се достига до изводи, които определят насоки за оптимизиране процеса на работа и на цялостното обучение по чужд език в предучилищна възраст.

2. Проучени са и се анализират съществуващите досега методи за чуждоезиковото обучение в предучилищна възраст и са направени важни за теорията изводи, отчитащи необходимостта от иновативни методи за обучение по чужд език.

3. Описана е ефективността на приложението на педагогическия модел Thematic Dialog-Box при обучението по английски език на деца от предучилищна възраст.

В практикоприложен план:

1. Разработена и апробирана е система от 24 теми за обучението по английски език в детската градина, в които намира успешно приложение за развитие на чуждоезикови умения на децата педагогическия модел Thematic Dialog-Box.

2. За първи път се разглежда включването на иновативния педагогически модел в обучението по английски език в детската градина, който е съобразен с възрастовите особености на децата и съдейства за тяхното мотивационно и интелектуално развитие в контекста на подготовката им за чуждоезиково обучение в училище. Резултатите от изследването потвърждават приложението на модела, който намира място във всяка една ситуация, с което се усъвършенства работата на учителя и се цели високоефективен процес на обучение.

3. Статистически са доказани приложимостта и ефективността на иновативния модел на обучение по английски език с деца от предучилищна възраст от детски градини в различни населени места.

Публикации по темата на дисертационния труд

1. Каменова, Е. Игрови модели за стимулиране на речевата активност по английски език в детската градина. – В: Ценности, мотивация и креативност в образованието – сборник статии от студентски научен форум. Пловдив, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2015, ISBN 978-619-202-069-9.
2. Каменова, Е. Ролята на учителя в обучението по английски език в детската градина. – В: Докторантски изследвания. Пловдив, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2016, ISBN 2367-7309, бр.3
3. Каменова, Е. Усвояването на чужд език в детската градина по метода HELEN DORON EARLY ENGLISH. – В: Детето в съвременния свят – сборник статии от студентски научен форум. Пловдив, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2016, ISBN 978-619-202-167-2.
4. Каменова, Е. Влиянието на съвременни модели за усвояването на английски език в детската градина. – В: Сборник доклади – сборник статии от студентски научен форум. Пловдив, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2017, ISBN 978-619-202-269-3.
5. Каменова, Е. Педагогически модел за усвояването на чужд език в детската градина. – В: Трети международен форум „Класика и иновации в педагогическата практика“, Асеновград, 2017, ISBN 978-619-7014-24-2.
6. Каменова, Е. Мотивацията в обучението по английски език в предучилищна възраст. – В: Международна научно-практическа конференция „Съвременни тенденции в предучилищното възпитание“, Сандански, 2019, ISBN 2367-5284.

Литература:

1. Грунчева, Л. Формиране на компетентности у студентите – бъдещи учители по английски език, за критично оценяване и избор на учебен комплекс за обучение по английски език като чужд в детската градина. – В: Професионалната подготовка на студенти от педагогически специалности. Велико Търново, 2018.
2. Кудрявцева, Е. А. Методическая поддержка педагогов детского сада в развитии конструктивного взаимодействия с родителями. *Дис. канд. пед. наук.* Волгоград, 2010.
3. Христова, Р. Интерактивни методи и педагогическо взаимодействие с деца от предучилищна възраст. В: www.google.de. 2018
4. Pencheva, M., T. Shopov. Understanding Babel. S., St Kliment Ohridski University Press, 2003.

